

ÅRLIG BÆREKRAFTRAPPORT FRA VALDRES 2023

INNLEDNING/STATUS:

Valdresregionen ble merket som bærekraftig reisemål i slutten av mai 2021 og i en tid der vi fremdeles var midt inne i koronapandemien. Dette er vår andre årsrapport og som gjelder for perioden 1. mai 2022 til 28. april 2023. I denne perioden har det både vært mange utfordringer, men også mange lyspunkt. Krigen i Ukraina har preget, og preger fortsatt, nyhetsbildet og både næringslivet og privatpersoner har vært nødt til å håndtere økte kostnader på veldig mange områder. Dette hemmer utviklings- og investeringsevnen til mange bedrifter og gir forbrukerne redusert kjøpekraft, noe som påvirker norsk økonomi. Dette til tross, er det også lyspunkter å melde om det siste året. 2022 ble et godt reiselivsår for Valdres med en økning i antallet gjestedøgn på 4 % sammenlignet med «toppåret» 2019, og det høyeste som er målt de siste 10 årene. Sommersesongen satte også nye rekorder totalt sett, og de internasjonale gjestene var tilbake, spesielt tyskere og nederlendere. Vinteren 2022/2023 har også vært bra og ble avsluttet med en rekordpåske, mye takket være store snømengder og strålende påskesol. Gode besøkstall har vært veldig viktig for næringslivet i denne perioden, og de fleste har klart seg bra. Man opplever derimot en større nøkternhet blant forbrukerne og man «unner» seg ikke nødvendigvis like mye som før. Selv om vi ikke har konkrete tall og vise til, er opplevelsen av deltidsinnbyggerne brukte fritidsboligen noe mindre denne vinteren enn normalt grunnet de høye strømprisene, noe som påvirker spesielt varehandelen i hytteområdene. Fritidsboligene i Valdres har en enorm betydning for regionen, både i form av verdiskaping og sysselsetting, og noe Ringvirkningsanalysen vi fikk gjennomført i 2022, mer enn bekreftet, og som vi kommer tilbake til senere i rapporten.

1. FORANKRING

- a. Bærekraftig Reisemål krever en kontinuerlig forankringsjobb, og i løpet av det sist året er nesten samtlige eksterne foredrags-forespørslere til Visit Valdres basert på temaer rundt bærekraft/bærekraftig reisemål. Vi har holdt ulike innlegg for:

- Kommunestyre
- Valdresrådet
- Fylkeskommunen
- Medlemsmøter
- Nettverksmøter
- Valdres Hytteforum

I tillegg er Bærekraftig Reisemål ofte tema i både styremøter, Visit Valdres sine medlemsmøter og i våre nyhetsbrev. I 2022 var det mye fokus på gjennomføringen- og etter hvert resultatene av ringvirkningsanalysen, som var en omfattende prosess og med mange involverte. Vi har også jobbet med å forankre behovet for en destinasjonsledelse, som vi fikk etablert mot slutten av året, samt at mye av forankringsjobben de siste månedene har gått på re-merkingen som skal i løpet av våren/forsommeren 2024.

- b. Etter to år som Bærekraftig Reisemål, opplever vi at både kommuner, regionråd, samarbeidspartnere og næringslivet har en langt større forståelse nå enn det de hadde i starten av prosessen. Det er mer automatikk i at planer og tiltak tas tak i og gjennomføres, uten Visit Valdres sin direkte involvering. Ett eksempel er Valdres Næringshage, som engasjerer seg for å få bedrifter i Valdres til å miljøsertifisere seg, og legger i tillegg til rette for at flere bedrifter kan gå sammen i grupper for å komme i mål. <https://www.valdres-nhage.no/miljofyrta> I Valdres Natur- og Kulturpark (VVNK) sin handlingsplan nevnes både Bærekraftig Reisemål, reisemålsstrategien og etableringen av en destinasjonsledelse. VNK jobber systematisk og kontinuerlig med bærekraft innen de fleste av sine innsatsområder, som merkevarebygging, kultur, natur og friluftsliv, lokalmat og festivaler.
- c. En viktig målsetning ble nådd i 2022 da vi fikk gjennomført en Ringvirkningsanalyse for reiseliv og hytteliv i Valdres, og som omfatter 6 kommuner. Dette var et resultat av en forankringsjobb både i kommunene, regionen og i næringslivet for å sikre både finansiering og forståelse for behovet for en slik analyse. Bærekraftig Reisemål stiller krav til at økonomiske verdiskaping og ringvirkninger skal måles og overvåkes, og denne koblingen ble et viktig argument for gjennomføringen.
- d. Bærekraftig Reisemål blir ellers kommunisert gjennom våre styringsdokumenter, presentasjoner, e-post signatur hos våre ansatte samt på våre nettsider. Valdresguiden har en dobbeltside om bærekraft, og vi jobber kontinuerlig med å utvikle «Velg Grønt» sidene på valdres.no.

2. NATUR, KULTUR- OG MILJØ

- a. Gjennomførte tiltak i Valdres for en mer miljø- og klimavennlig destinasjon
- Bedre informasjon til våre besøkende (gjennom nettsider, Valdresguiden og de nye tavlene langs veien)
 - Valdres.no har fått en grønnere profil/et grønt uttrykk og vi jobber med å samordne bærekraft-informasjonen.
 - Gjentatte oppfordringen til næringslivet om å miljøsertifisere seg (medlemssider, nyhetsbrev, o.l.).
 - Prosjektet «Tilgjengeliggjøre turperler med grønne mobilitetsløsninger» er under arbeid, og med finansiering fra Innlandet fylkeskommune. Prosjektet varer til 31/12-2023. Hensikten er å legge til rette for å ta kollektivtransport den ene veien, og gå/sykle/gå på ski tilbake, fremfor å benytte egen bil.
 - Forstudiet: «Matrute Valdres» er gjennomført og det skal søkes et forprosjekt som etter planen skal føre til et hovedprosjekt ila høsten 2023. Hensikten med prosjektet er å gjøre lokalmaten mer synlig og tilgjengelig for både fastboende og besøkende. Visit Valdres og Statsforvalteren i Innlandet skal sammen lede arbeidet. Eier av prosjektet er Valdres Natur- og Kulturpark.
 - *Aksjon Aqua; Reine vatn i Valdres* er initiert av VNK og der skoler, lag/foreninger og frivillige deltar i ryddeaksjoner for å plukke søppel langs strandsoner, vassdrag og elver i hele Valdres.

- Det har vært et økende fokus på ENØK-tiltak siste året, og flere gode krefter i Valdres har tatt initiativ til dette.
 - Klimakultur, et lokalt selskap som ble etablert i 2022 og der hovedformålet er å gjøre kulturfeltet mer bærekraftig, gjennomførte et strømsparekurs i samarbeid med Valdres Næringshage.
 - Visit Valdres og Valdres Næringshage gjennomførte en digital ENØK-workshop for næringslivet med om lag 30 deltagere.
 - Valdres Næringshage er i ferd med å ansette en egen ENØK-rådgiver.
- Flere bedrifter har investert i eller iverksatt nye miljø- og energitiltak siste året. Her er noen eksempler:
 - Valdresmusea/Valdres folkemuseum har blant annet fått støtte til et 700 kvadratmeter solcellanlegg på taket på Velkomstbygget.
 - Besøksstølen Olestølen mikroysteri deltar i et prosjekt med mål om en nær fossilfri hverdag ved å erstatte fossilt brennstoff med solenergi.
 - Valdres Amfi sine bærekraftiltak, som overgang til jordvarme, overgang fra lysstoffrør til led samt gode systemer for avfallshåndtering, bidro til at de ble nominert som en av tre kandidater til Norsk Kjøperforenings bærekraftpris.
 - På Bergo Hotel på Beitostølen har de investert i varmepumpe, automatisk lysstyring i gangene og skiftet ut gamle varmeovner. Dette er blant mange tiltak i Beitostølen Resort. Fremover skal det investeres 2,5 mill i nye ENØK-tiltak.
 - Gjennom Øystre Slidre kommune og prosjektet Klima+, er Ryfoss Betong i gang med å kunne levere lavkarbonbetong i utviklingen av nye byggeprosjekter.

Straumsjokk for Valdresmusea kan ende i sjølprodusert energi fra solceller

NÆRINGSLIV KJUMA KLIMA PLUSS RYFOSS BETONG ØYSTRE SLIDRE

Anni vil gjøre med betong som man gjorde med palmeolje

FOSSILFRITT STØLSLIV OLESTØLEN ØYSTRE SLIDRE

Vil gjøre stølen mer fossilfri

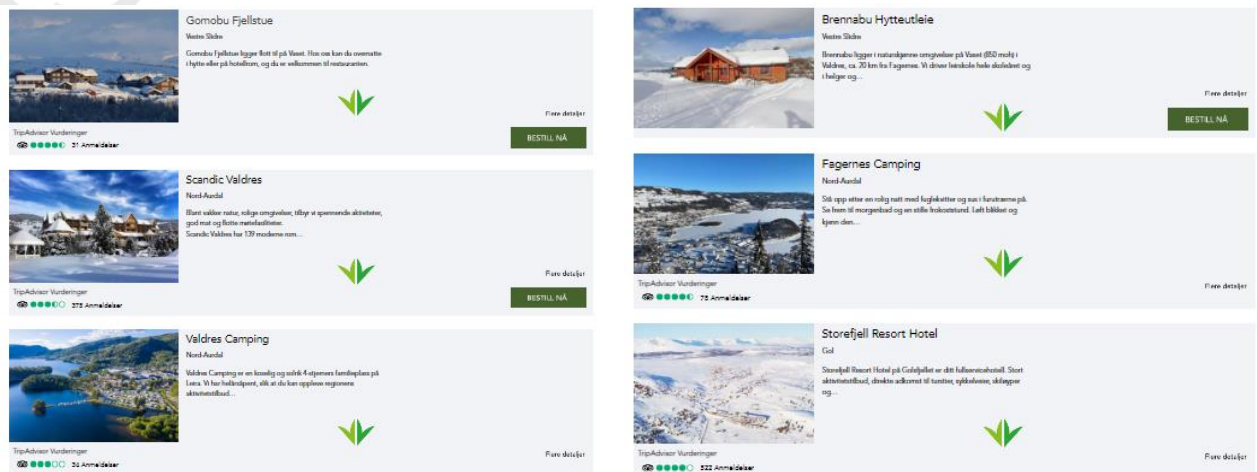
Valdres Amfi til finale som bærekraftig senter

Øystre Slidre vil bruke lavkarbonbetong i alle sine byggeprosjekter. Ryfoss Betong er i full gang med å levere i henhold til kravene.

b. Miljøsertifisering av bedrifter

- For å oppfordre flere bedrifter til å sette i gang med en miljøsertifisering har vi gjentatte budskap i våre nyhetsbrev i Visit Valdres (6x per år) samt på våre medlemsmøter. Vi sørger også for å alltid dele saker når nye bedrifter blir miljøsertifiserte eller har gjennomført nye miljøtiltak. Visit Valdres og Valdres Næringshage samarbeider om dette initiativet og vi bidrar til å oppfordre flere av våre medlemmer til å kontakte næringshagen for å komme i gang samt delta på kurs. I tillegg synliggjør Visit Valdres nå bedrifter som har en miljøsertifisering på valdres.no slik at kundene på en enkel måte skal kunne velge de «grønne» bedriftene.

- Sertifiserte bedrifter (totalt 69, inkl. kommunene): De som er merket med grønt er medlemmer i Visit Valdres (totalt 37):

- Nord-Aurdal kommunehus
- AMFI Valdres
- JVB / Jotunheimen Travel
- Bilservice Valdres AS
- Byggmakker, avd Leira
- El-Fag AS
- El-Tjenesten AS
- Fagernes Anlegg AS
- Fagernes Skysstasjon AS
- Hovrud Auto AS
- Jernia Valdres
- Kraftriket Valdres
- Kreativ Strek
- Kroon Maskin
- Princess Fagernes
- Retura Val-Hall

- Sanne Hauglid
- Sparebank1 Hallingdal Valdres
- Valdres Camping AS
- Fagernes Camping (Green Key)
- Valdres Diesel AS
- Valdres Bil
- Valdres Natur- og Kulturpark
- Visit Valdres
- Valdres Næringshage
- Valdres Sparebank
- Valdres Vidaregående Skule
- Vinmonopolet Fagernes
- VSS Solutions
- Universell Service AS
- Jørn Hilme-stemnet (MiljøgodkjentArrangement)
- Valdres Sommersymfoni (Miljøgodkjent Arrangement)
- Scandic Valdres (Svanemerket)
- Danebu Kongsgaard
- Gomobu Fjellstue
- Bjørkestølen Helårscamping
- Aurdal Fjordcamping og Hytter
- Valdres Camping
- Storefjell Resort (Golsfjellet, men medlem i Visit Valdres)
- **Etnedal kommunehus**
- Etnedal Sparebank
- **Sør-Aurdal kommunehus**
- Hedda Hytter
- Rune Holt AS
- Vinmonopolet Bagn
- **Vang kommunehus**
- Monter Kvismo
- Ryfoss Betong
- Vinjerock
- WeissTech
- Valdres Sparebank, Vang
- **Vestre Slidre kommunehus**
- Brennabu
- Fosheim Sag
- Volden i Valdres
- Valdres Sparebank
- **Øystre Slidre kommunehus**
- Arves Vaktmesterservice
- Radisson BLU Beitostølen
- Booking Service Norway AS

- Sport1 Beito AS
- Sebu Bil og Bensin
- Beitostølen Maskin og Transport
- Sparebank1 Hallingdal og Valdres avd Beitostølen og Heggenes
- Sparebankstiftelsen Øystre Slidre
- Stiftelsen Beitostølen Helsesportsenter
- Vinmonopolet Beitostølen
- Vyrk AS
- Trollrockfestivalen

- Totalt sett har det kommet mange flere miljøsertifiserte bedrifter i Valdres siden oppstarten av bærekraftarbeidet. Men i aller størst grad i andre næringer enn reiseliv. Derimot er flere av disse medlemmer av Visit Valdres fordi vi har et stort fritidsbolig-reiseliv som har behov for tilgang til flere service og tjenestetilbud. Det er også er gledelig at alle de 6 kommuneadministrasjonene er sertifisert.
- Visit Valdres er registrert med 142 reiselivsbedrifter i næringsoversikten, og 21 av disse har nå en miljøsertifisering, som utgjør en andel på 15 %. Dette er en økning fra 12 % fra mai 2021. Her er det derimot fremdeles mye å gå på.

3. SOSIALE VERDIER – Hvordan har reisemålet blitt bedre for:

a. Gjester

- Mer og bedre informasjon på våre nettsider og guider for å skape bevissthet rundt ansvarlig ferdsel og sikkerhet.
- Mer fokus på god rådgivning på turistkontorene (sikkerhet, vern, o.l) og ikke bare informasjon og salg.
- Synlig informasjon langs veien om at vi er et bærekraftig reisemål
- Et stadig økende antall ladepunkter for el-bil.
- Faste møter med nødetatene for å ha god kunnskap om besøkstrafikk i ulike perioder av året.
- Bedre tilbud for shuttlebusser, spesielt i og rundt Beitostølen. Ringbuss i sentrumsområdet og en egen Valdresflye-buss mellom (Oslo) - Beitostølen og Gjendesheim, med stopp på Garli og Bygdin (fra midten av februar) samt videre til Valdresflye, Bessheim og Gjendesheim så snart Valdresflye åpner, og frem til mai.
- Arbeidet med tilrettelegging av grønn mobilitet-konseptet «ta bussen til fjells, og gå tilbake» (både sommer og vinter) er godt i gang.
- Kontinuerlige tiltak for å fremheve lokalmat; både fra produsenter og på spisesteder. Vi jobber videre med å etablere Matrute Valdres.
- Valdres Kommunale Renovasjon har sørget for bedre kildesorteringsmulighet i enkelte hyttefelt der det tidligere bare var felles restavfallskontainere. Det jobbes med færre, men større returpunkt. Nå er det også mulig å levere matavfall på alle miljøstasjonene.

b. Innbyggere

- Alle kommuneadministrasjonene i Valdres er miljømerket.
- Flere kampanjer/kommunikasjon via sosiale medier fra renovasjonsselskapet om riktig håndtering av avfall
- Mer fokus på og debatt om bærekraft og miljø gjennom artikler i lokalavisa (avisa-Valdres). Spesielt serien «Hytteparadokset» som tok for seg hytteutviklingen på godt og vondt.
- God synliggjøring i media når bedrifter blir Miljøfyrtårn.
- Kildesorteringmulighet for enkelte hyttefelt. Ikke bare felles restavfallskontainer.
- Mer fokus på viktigheten av den sosiale bærekraften, spesielt i forhold til overturisme og hytteutvikling.

c. Ansatte

- En tydeligere «rød tråd» i reiselivsutviklingsarbeidet gjennom felles forankring av en felles regional reisemålsstrategi sammen med bærekraftig reisemål. Nå er det også etablert en destinasjonsledelse/reisemålsledelse.
- Bedre interne rutiner i bedrifter som har blitt miljøsertifiserte, spesielt innenfor HMS-arbeidet og personalrutiner.
- Et tettere samarbeid mellom offentlige og private aktører i regionen
- Et enda bedre opplærings- og kurstilbud, både gjennom Valdres Næringshage, Visit Valdres, VNK og Valdres Kompetanseforum

4. ØKONOMISK LEVEDYKTIGHET

- a. Vi fikk gjennomført en omfattende verdiskapings- og ringvirkningsanalyse for hele reiselivet i Valdres (både turisme og fritidsboliger) i samarbeid med Menon Economics. Denne bekreftet reiselivets enorme betydning for hele regionen spesielt innen verdiskaping og sysselsetting, samtidig som vi fikk en bedre oversikt over både de kvantitative og kvalitative ringvirkningene. Reiselivet i Valdres genererer 2,4 mrd. i totalt konsum fra tilreisende og 700 millioner i verdiskaping. Tilreisende står i tillegg for 90 % av reiselivsomsetningen og mer enn 40 % av handelsomsetningen. Dette gir grunnlag for 1750 arbeidsplasser og estimerte skatteinntekter til kommunene er på 175 millioner. (2021 tall). Rapporten viser at potensialet for videre økonomisk vekst er stort og at vi må bli enda bedre på å skape merverdi gjennom de fritidsboligene og kommersielle sengene vi allerede har.
- b. Antall medlemmer i destinasjonsselskapet har holdt seg relativt stabilt siste året og ligger på rundt 250. Antallet gjestedøgn (SSB) fra hotell, hytter/leiligheter og camping har økt med 10 % sammenlignet med 2021, og 4 % sammenlignet med 2019. Dette er det høyeste vi har målt på 10 år.

5. UTFORDRINGER relatert til bærekraftig reiselivsutvikling

- a. Eksisterende
 - Utjevning av sesongsvingninger

- Det å skape en mer helårlig attraksjonskraft er ett av de tre viktigste målene som skal følges opp i reisemålsstrategien. Visualisering av besøkstrafikken gjennom årets måneder viser tydelig hvor regionen må legge inn en ekstra innsats, og dette kommuniseres i alle våre eksterne presentasjoner, både til det offentlige og til medlemmene. Destinasjonsselskapet jobber aktivt med kommunikasjon av skuldresesongene, men vi trenger enda flere opplevelser, konsepter, festivaler og tilbud som trekker folk til regionen i disse periodene.
- Flere reiselivsbedrifter må bli miljøsertifiserte
 - Visit Valdres jobber kontinuerlig med å oppfordre våre medlemmer til å gjennomføre en miljøsertifisering. 19 nye bedrifter har blitt sertifisert siste året. 7 av disse er reiselivsbedrifter, noe som er mer enn en dobling fra året før. Dette er positivt, men samtidig vet vi at vi fremdeles har mye å gå på.
 - På valdres.no skal vi jobbe enda mer med å synliggjøre bedrifter som har en miljøstatus og som kundene enklere skal klare å finne frem til.
- Kollektive transportløsninger i distriktene
 - Som distriktsregion er det en utfordring at lokaltransporten i hovedsak er basert på innbyggertall, og i liten grad antall besøkende. Vi trenger også en bedre koordinering mellom det offentlige og kommersielle transporttilbudet, spesielt i sommersesongen. Rutetidene må også i enda større grad tilpasses øvrige transporttilbud samt ta høyde for at det også er turister i området utenom de norske ferieperiodene.
 - Det er krevende å komme seg rundt i mange områder av Valdres uten bruk av egen bil. Langs hovedveiene er det et brukbart tilbud, men ikke hvis man skal ut på tur eller komme seg til/fra regionens mange reisemål og hytteområder. Dette er et langsiktig arbeid og der flere løsninger må vurderes.
- Få ressurser i destinasjonsselskapet og usikkerhet omkring fremtidig organisering og finansiering fra det offentlige
 - Visit Valdres har gjennom flere år hatt utfordringer med å få til en mer forutsigbar og langsiktig avtale og finansieringsmodell med kommunene. Det er løpende og god kontakt med alle de 6 kommunene, men det har vært krevende å komme frem til en felles løsning samt at det går med en god del administrative ressurser hvert år til denne saken.

b. Nye utfordringer

- Krigen i Ukraina og prisstigningen påvirker både næringslivet og forbrukerne
 - Næringslivets økte kostnader fører til lavere investeringsevne og mindre mulighet til å vokse/skape nye arbeidsplasser.
 - Forbrukerne er mer prissensitive og nøkterne i sitt konsum. I Valdres merket vi at deltidsinnbyggerne tilbragte noe mindre tid på hyttene i vinter enn tidligere grunnet blant annet de høye strømprisene. Dette har gått spesielt ut over varehandelen lokalt.

- Vann, avløp og kloakk i hytteområder
 - Dette har vært et tema i flere av kommunene og som det jobbes med å finne løsninger på. Det er avdekket at enkelte renseanlegg ikke lenger er dimensjonert til å tåle toppbelastningen i høysesongene og derav ikke innfrir rensekravene. Dette er problematisk i seg selv, og spesielt når det gjelder godkjenning av nye byggesøknader og utbyggingsplaner før nye renseanlegg er på plass.

6. TRE UTVALGTE SUKSESSHISTORIER

- a. Verdiskapings- og ringvirkningsanalysen for reiseliv og hytteliv i Valdres var et omfattende arbeid, men som bidro til at vi fikk tilgang til etterlengtede tall og analyser om betydningen av reiselivet for Valdres. Resultatene og konklusjonene legger også viktige føringer for hvordan regionen kan og bør utvikle seg videre i en bærekraftig retning. Både Omstillingsprogrammet i Nord-Aurdal kommune, de øvrige Valdreskommunene gjennom VNK, fylkeskommunen, næringsaktører og Visit Valdres bidro til at vi kom i mål med dette viktige arbeidet.
- b. Gjennom innsatsen til Valdres Næringshage og mobiliseringen for å få flere bedrifter til å miljøsertifisere seg, ser vi nå en hyggelig økning i antall bedrifter som tar tak i dette – også innenfor reiselivet.
- c. Etableringen av en destinasjonsledelse/reisemålsledelse i Valdres er et stort steg i riktig retning i koordineringen av det videre arbeidet med bærekraftig utvikling av regionen.

MILJØ VALDRES VALDRES NÆRINGSHAGE MILJØFYRTÅRN KURS

- Kan oppnå konkurransefortrinn

ØKER MULIGHETENE - Med Miljøfyrtårn-sertifisering blir det mye enklere å dokumentere virksomhetens miljøarbeid, og du kvalifiserer til å delta i flere anbud, sier Karianne Borchgrevink, markeds- og bedriftsutvikler i Valdres Næringshage. Foto: Cathrine Dokken

Av Kåre Strande

Publisert: 06.02.23 15:48

Del

– Bedrifter vil med en sertifisering kunne vise til at man tilfredsstiller ulike krav og innehar en kunnskap innenfor fagområdet som er attraktivt hos eksempelvis en oppdragsgiver.

RINGVIRKNINGSANALYSE REISELIV HYTTER SAMFUNNSØKONOMI HYTTEBYGGING

Etterlengta tall viser hva Valdres tjener på hytter og reiseliv

POTENSIAL: Reiselivssjef Merete Hovi og samfunnsøkonom Leo A. Grünfeld mener det er et potensial i Valdres for mer konsentrert hyttebygging. Foto: Marit Beate Kasin

7. PLAN FOR FORMIDLING AV RAPPORTEN

- a. Visit Valdres styre
- b. Valdres Natur- og Kulturpark
- c. Valdres Næringshage
- d. Valdreskommunene
- e. Leder for Omstillingsprogrammet
- f. Medlemsmøte
- g. Nyhetsbrev til medlemmene

Rapport skrevet av:

Merete Hovi

Reiselivssjef og daglig leder

Visit Valdres AS

28. april 2023